

Casa

Gab.

Est.

Tab.

N.º

B

11

6

COMMEN

TARII RERVM GESTARVM

in India citra Gangem a Lusitanis

anno . 1579. autore Damiano

a Goes Equite Lusitano.

ē

Lozanij ex officina Rutgeri Refcij,
An. M.D. XXXIX.
Men. Sep.

20 DAMIANVS

A GOES EQVES LVSTIVANVS

Petro Bembo sacrosanctæ Ecclesiæ

Romanæ Cardinali

S. P. D.

QVID tibi pro assidua tua in me digniffi-
me Cardinalis humanitate in literis tuis
proxime ad me missis, ostensa, referam, huius tem-
poris non est, dabitur aliquando iuxta nostram
tenuitatem. Nunc vero mitto id, quod gratum
scio tibi fore, historiæq; nobilissimæ Reipub. Ve-
netæ, quam cum maxima tua ad futura gloria, in
manibus habes, forsan etiam coaptabile. Quan-
tum delecteris gestis nostrorum Lusitanorum non
me fugit, præsertim illis, quæ pro bono sacrosan-
ctæ fidei nostræ geruntur. Id sane quod facis,
tanquam bonus fidusq; patricius Venetus facis,
non ignorans antiqua nostratium cum vestris sce-
dera, amicitias, et beneficia hinc inde vicissim col-
lata. Vtinam cæteri Christiani homines in tuâ sen-
tentiam irent, & ex animo magis rebus nostris,
q̄ faciunt, faurent, ac opitularentur. atq; uti-
nam non opitularentur, modo ne officiant, sed
quod Rex, nostriq; cupiūt, ociosos se spectatores
præbeant, interim dum nostri cum Mauris Tur-

A ii ciscq;

DIENSIS OPPVGNATIO.

cisq; strenue depugnant. Cæterum quoniam hæc magis videntur congruere declamationibus, q̄ epistolis, epistolam hanc, quam ad te scribere nitimur, iãã aggredimur, ad eãq; nos oĩno cõferem⁹.

AGENS Patauij (vbi tua humanitate nulla causa, nulloq; merito interueniente, me totũ tibi deuixisti) inter cetera, quæ ex Lusitania ad me perferebantur, accepi de bello Cambaico nomulla, quæ (vt petisti) ex Lusitanica lingua in Latinũ sermonẽ conuertit. Postea vero Rex ille Cambaig, de quo tanta, & tam magnifica, & vera in nostra versione legisti, a nostris obprodicionem, quã in Ninium a Cunha Proregem nostrum meditabatur, ex quadã triremi deiectus ante muros Dij, fortissimæ ipsius Cambaia regni ciuitatis, a quodam nauata, hasta inter natandum perfoctus est. Ex qua cede libere iam diu ipsa ciuitas subiacet imperio nostro, id quod aũca facere reluctabatur, q̄q; in eius faucibus litoris arcem munitissimam habuissimus. Qua te peracta, intercapedine temporis, classis Turcica ad ciuitatẽ appulit, vt nostros expelleret. Quã classẽ Imperator Turcarũ innumerabilibus sumptibus, ipsius interfecti Regis (vt compertũ est) atq; eiusdem magno adhortatu, in sinu Arabico instrui iusserat, vt ex sequentibus latius intelliges, iure autẽ belli ipse Turcarũ Imperator Cay

PER DAMIANVM A GOES.

tor Cayrũ, cæterasq; Sultani puincias (vt nostri) occupauit, atq; vna cu regno curã, qua ppetuo Sultanus angebatur, suscepit, nẽpe vt Lusitanos oĩ cõtentõẽ ex India p̄stigare. Ad id materiã ex lãgiq; plagis colligi iussit, illãq; sumptu inestimabili ad mare Rubrũ vehendã curauit. Atq; in Suecij portu eiusdẽ sinus, naues ædificare instrucereq; apparatus, cuius machinẽ Architectus quidã Genuẽ, erat, huius artis (vt fertur) peritissimus: Habeat etiam multos alios opifices Christianos, quos hinc inde munitibus pellegerat. Cui classi p̄fecit quendam Bassam P̄positũ Cayri, nomine Solimanũ, peritissimũ exercitus ducẽ. Classis autẽ consistabat sexaginta tribus triremib⁹, quarũ vnaqueq; habebat viginti sex transtra, sex magnis rostratis (quas Galeones vocamus) duabus ingentibus onerarijs nauib⁹, sex biremib⁹, atq; viginti actuarijs, celocibus q̄ plurimis. Erat p̄terea classis instructa viginti milib⁹ hominũ, inter quos quatuor milia Gencecorũ, quos Rhomgos etiã appellam⁹, numerabantur, ceteri milites Turcæ, nauẽ, atq; bõ bardari erant. Insuper armabatur classis maximo tormentorum numero, inter quæ erant quædraginta, quos basiliscos appellant, qui globum ferreum emittunt nonaginta librarum. Hæc omnia de classis apparatu, comperta nostri habuerat a quibusdam Turcis, quos in bello ceperant.

Soluic

DIENSIS OPPUGNATIO,

Soluit hæc ingens, & ad omnem naumachiam ornata classis Suezio, versus Indiam, sub finem Iunij anni millesimi quingentesimi trigesimali octauo, & vi interceptis aliquot mercatorum nauibus, quibus commeatu oneratis, atq; ex eis nonnullis nauitis, ad remigium edoctis (reluctantibus tamen) triremibus concessis, anchoris sublati, quinto Iulij, Adenam contendit, quæ ciuitas adiacet freto sinus Arabici, & decimo quinto eiusdem mensis, ad quandam locum aquationi idoneum appulit, quadraginta milibus passuum distantem ab Adena. Ibidem anchoris fixis, Solimanus Baxa classis præfectus, literas Imperatoris Turcarum de pace ad Regem Adenensem, mittit, atq; ex aureo panno talarum vestem, legatisq; in mandatis dedit, Turcarum Imperatorem suum dominum classem illam ipsi dono mittere, vt eam suo imperio consilijsq; ad omnia parentem gubernaret, leq; ea de causa Indiã petiturum, vt Lusitanos inde excluderet, homines Maomethanæ fidei insensibilissimos, ad quam expeditionem se nihil aliud ab illo postulare, qm carnes & ligna. Quippe cæteris rebus atq; commeatibus classis abunde instructa erat. Hæc omnia Rex Adenensis (quantum Regis tunc nostri Lusitanæ tributarius esset, cui singulis annis, scedere percusso ab Hæctore a Sylueira, decem milia ducatorum persoluebat) gratissimo animo accepit,

PER DAMIANVM A GOES.

pit, legatisq; respondit, eius aduentum sibi peroptatum esse, cui libere omnia, tum ad classem, tum ad militem necessaria pollicebatur. His spacio septem dierum transactis, Solimanus classem mouere iubet. Vbi vero ad portum Adenensem peruentum est, inibi sub anchora moram faciens, applaudentibus omnibus, tanquam verus amicus acceptus est. Rex ad eum magnates aliquot mittit, vt aduentui eius gratularentur. Qui ex mandato, Solimano significauere, gratissimum fore Regi, si in terram descenderet, vt ciuitatem sibi obtemperantissimam oculis cerneret, vbi pro dignitate atq; officio eum in sua Regia tractare posset. Ad hæc Solimanus. Dicite inquit Regi, me non despiciere magnifica eius oblata. Veruntamen nauis sententia, et nauigationis molestia, ita adhuc me affligi, vt ante biduum nihil de me audeam polliceri. at vbi conualuero, recta ad eius amplexum proficiscar. Ita dimissis legatis, mox a tergo sequuntur trecenti milites, prætextu visendæ ciuitatis. Postea Solimanus, vt ad finem telæ, quam mente orsus erat perueniret, familiarem quendam suum ad Regem mittit, indicans se scire militum insolentiam. At quoniam hæc trecenti per ciuitatem uagarentur, quos, nisi receptui canere iuberet, ad naues se recipere non posse. cui (ita ut insolentissimi erant) nisi uela daret, id quod tunc facere nefas erat, non credebat obtempe

DIENSIS OPPVGNATIO,

tēperatos. Sed vt omnibus difficultatibus occurrat, pollicet se mox ad eū missurum centū veteranos, quorum autoritate ceteri terreatur. His Rex, nihil mali suspiciens, corporis sui, atq; Regiē custodiam commisit. Sequenti vero die duo milia militū e classe dissimulata prodicione ciuitatem petunt. Qui vbi ciuitatem perspectam, atq; eius fortiora loca explorata haberent, veteranis se adiunxerit, quae res ilico a nimini Regis perculit. Postero vero die ante diluculum legatum misit maiorib; copijs instructum, qui Regē praetextu amicitiae hortaretur, vt cum aliquibus suorum magnatum, Solimanum adhuc aegrotum visat, atq; saluet. Id tamen periculum, & prodicionem ante oculos ponere videbatur, coactus est facere. Itaq; ad Solimanum ducitur, ceteris militum copijs, in ciuitate iam pro praesidio remanentibus. Is igitur praetoria naue ad Solimanum perductus, regia plane libertate in dicendo vsus est. Dic quae Solimane, cur me tantum principem, Imperatori tuo, tibiq; deditissimū, ad te; fraude, technisq;, tanq; maleficum, iussisti captiuum adduci. Cui Solimanus, superbia praesentis potentiae elatus, Nō tepudet, me Proregem potentissimi Turcarum Imperatoris ante ciuitatem tuam stationem facientem, per totum triduum non inuisere. Ad haec Rex, si Turcarum Imperator hic adesset, nec ego de-

fuis-

PER DAMIANVM A COES.

fuissem officio meo, nec ipse (ita vt est clemens) in me uteretur fraude, calliditate, atq; virulētia, quatuor mecum usus es. Habes me modo in tua potestate, quod sane nō euenisset, si phaleratis verbis tuisme, regnumq; meum non comisisset. Est enī Adena ciuitas, quae hostem armaū aperto Marte nō metuit, at a fraude calumniāe quis praecauere possit. Satia te homo priuate, fortunae casu ad honorem prouectē, sanguine regio, ab Ataulis regib; edito. Peribit modo (uti video) infidelis tyranni iussu, regium fidumq; corpus, at tamen uirtus Adensium, stirpsq; eorum nobilissimorum regū, nunq; te uiuente peribit. Hac eū libertate vsus, ex templo Solimanus in antēna nauis suspēdio tradi iussit, cui associari fecit quatuor ipsius regni Magnates, qui cum eo ex ciuitate etiam captiui venerāt, haec inquit iussu domini sui propterea facere, quod Lusitanis nō modo esset confederati, sed etiam tributū soluerent. Quam gentem ex India, atq; eorū amicos penitus extirpari uolebat. Cede regis facta, ciuitas admodū opulēta praedae patuit. cōmeatu deinde accepto, relicta praesidio duob; milib; militū, significās Solimanus ciuibus, maxime debere ipsos deo gratias agere, qd eos liberasset a tyrannide Lusitanorū, vt benigno Turcarū Imperatori inseruirēt, Indiā versus sub finē Iulij uela dare iubet. In qua nauigatione octo

B

vel

vel decē biremes, atq; actuarias naues, propter hyemis tēpestates (est enim in illis prouincijs hyems eo tempore, quo apud nos aestas) amiserunt. quarum pars periit, pars fluctibus ad lictus Indicum, Mallabarem versus est expulsa, quæ ab aliquibus nostris nauibus deprehēse, partim interceptæ, partim euerse fuerunt. Hæc autem, quæ hæctenus narrauim⁹, nostri a quiquidam Turcis, quos in ipsiſ natib⁹ uiuos ceperunt, intellexere. Est uero Mallabar prouincia, in qua sita sunt Regna Calcutij, Cananorij, & Cochini, et alia. Cui⁹ litoris regnorumq; antiquorum nominum in historia belli Cambaici (quam, si deo placet, a principio aduentus nostrorum in Indiam, aliquando in lucem sumus daturi) latiore narrationem faciem⁹. Ita igitur nauigando, Solimanus cum classe sua, Diu pridie Nonas Septembris appulit, & cum ad iactum Bardæ muris se proximum fecisset, exonerari citius viginti magna tormenta iubet. Nostri par pari referentes, duas crèmes Turcarum euertunt. Qua subita clade consternati, illi pedem retulere, & ad quendam fluuium sedecim milia passuum distantē a Dio, cui nomen sabē portus ē, se recipere. Inibiq; expectauere classē atq; militē prouinciæ Cambaie, quam occisus Rex ad nostros ex Dio profligandos, ante suam cædem in aduētum Turcarum curauerat parari. Mercatores atq; oppida

ni

ni subito se fugæ mandarunt, ita ut intra biduum ciuitas tota Diu facta sit deserta. Lusitanj, qui etiā per ciuitatem vagabantur, in arcem confugerunt. Dux arcis nomine Antonius a Sylueira, vir summo loco nat⁹, magni aī, ingenijq; (virtute uero & prudētia fratre suo felicis memorie Ludouico a Sylueira Comite a Sortelha nō inferior) oīa ad defensionem obſidionis necessaria disponit. Habebat Lusitanos septingentos, inter quos ducenti uiri nobiles erant. Nilul deerat de fensionē, præter bombardicum puluerem, cuius tantum sexaginta milia pōdō habebat, & tria uasa pulueris manualium (ut uocant) bombardarum. Deerat etiam pro tantis hostium copijs, milites, nisi nostri suorum paucitatē uirtute penſauissent. Interea loci, duo duces regni Cābaie, Solimano associati sunt, cū quadraginta nauibus, singulis, remige & milite ad dimicandū optime instructis. Ecce adhuc ali⁹ dux terrestriū copiarū comitatus viginti milibus militū, q̄ uocabat̄ Roget⁹ Gofarus, nat⁹ matre Turca, et patre Christiano orto in Xio insula, cuius opificium fuerat rimas nauium obturare. Fuerat hic Rogetus Regi Cambaie, dum uiuere, dilectissimus. His copijs terrestribus naualibusq; cum Turcis cōiunctis, ilico Solimanus admoueri classē, & ante muros Diſ, ad ictū bombardæ figi anchorā iubet, atq; subito ex nauibus quinque milia militum præmittit, et centū quinquaginta tormēta bellica, inter

B ii quæ

DIENSIS OPPUGNATIO,

quæ viginti mire magnitudinis erant. quorū quæq; globū ferreū nonagita pōdo eieciēbāt, et quicq; alia lapideum globum, septem palmorū crassitudine. Interī dū toramēta vehūtur, unū ī litoris arena submersū est, nec amplius apparuit. Cū primum ī terrā descēdissēt milites, ilico se exercitui Rogeti adiungere. Sequenti die nullo adhuc timore territi, sed fiducia multitudinis elati, nullo ordine seruato prope tauros arcis aliquot domos, in quibus adhuc habebāt nostri magnā frumētōrū copiā ueniūt depraedatū. Dux noster Antonius a Sylucira cū eos perspexisset in loco ad eadem faciendū comodo, iussit exonerari tormenta aliquot, directa in eam partem, qua grassabantur. & primo ictu eorū desiderati sūt ultra centū & quinquaginta, ceteri subito se ex eo loco receperūt, Extemplo Turcæ cū Rogeti militibus terreū aggerem prouoluūt, quæ moles instar mōtis paulatim magis ac magis fossæ arcis admouebat, et sine noxa ulla hostes in proximo sistebat, atq; confestim latissimū vallum erexerunt. quod tignis bombicisq; sarcinis, quas in ciuitate inuenerunt, suffultum, ab ictibus nostrorum tormentorum asseruabat. Super hoc erectæ sūt turres octo, quibus arx a terrestri pte cingebat. has munierūt ōni genere tormentorū. & obsidione instructa, uirib⁹, machinisq; ōnib⁹ adhibitis, atq; tū a stationibus, tū a naualibus tentare. nostri

PER DAMIANVM A GOES

stri contra defendere. Habebant nostri citra arcem in ipsa ciuitate turres duas, quarum una in scopulis litoris iuxta arcem, altera uero in noua ciuitate quæ Rhomegum appellatur, nomen inditū a Rhomæis, quasi Romanis, ita enī illi Geniceros uocāt. His enī reges Cambaig hāc urbē construxere, cæq; a veteri urbe muro discluserūt, quo mercatores, ad uenæq; ibi uersarētur, nec oppidani militū insolētis inquietarētur. Prima turris seruabatur quinquaginta militibus. Secūda uero sexagita. Erat utraq; munita omni re, & ad uictū & defensionē necessaria. Ab illa nouæ urbis turri, cui sexaginta milites præsidio erant, hostes lacessiti, ut illa molestia liberarentur, ante eam vallū extruūt, ac duas turres, quod ut cōmodius facerent, aedes magnificas qualdā, quæ turri adiacebant, ictibus tormentorum deiiciūt, atq; subito turrim, machinis, tormentis, amphoris, & globis igneis petūt, quo certamine turris ab uno latere finditur, atq; ruinam minari coepit, Nostrorum eo die desiderati sunt quinque, ex hostibus plures. Sequenti uero die, certamine redintegrato, yj tormentorum ictū turris in duas partes ita fissa est, ut ioffese tela per mediā turrim euaderent. Qua re ab hostibus perspecta, subito præmittunt duo milia selectorum militū, ut turrim expugnarēt, qui a nostris non sine magna eorum clade, & dedecore repulsi sunt. Dum

hac

DIENSIS OPPUGNATIO,

Dum hæc aguntur, tormentis arcis euerſe ſunt duæ hoſtium triremes. Ex quibus ſolum tres Turcæ natando euaserunt. Tres etiam triremes ita globis perforatæ erant, vt niſi e veſtigio alię eis ſuccuriſſent, ſurdi tus periſſent, videntibus adhuc hoſtibus hos qui turrim ſeruabant, de deſenſiõe cogitare, ne ab iſporũ globis maiorem cladem acciperent, ad eos, legatos de deditiõe mittit, eiſq; victi, et bona ſaluã poliſentur. Qua legatione audita, triginta corũ (labe Luſitanorum ſanguinis) ſe deditere, qui violata a Turcis fide, in triremes colligati & capti coniecti ſunt. Ceteri uero tanq̃ boni ſacroſanctę fidei noſtrę propugnatores, repudiata conditione, aliolq; quod ſe infideliter deſeruſſent, reprehendentes, dimicãdo (vt viros Luſitanos decebat) multos Turcas interficiendo, omnes ad vnũ ocubuere. Dum hæc agerentur, Antonius a Syluicra, celocẽ ad Proregem Indię Nonium a Cunha, expedit, qui tunc temporis Goę agebat (diſtat enĩ Goa a Dio vltra octingenta milia paſs.) In quo ſtatu res eſſent per literas oſtendit, puluerem tormentorum maxime deficere affirmat. **Quę celosa** naualibus arcis ſoluta claſſem hoſtiũ penetrans, a quibuſdã celocibus inſectationẽ patitur. Quatę vna ceteris agilior, & ſedecim milibus paſſuum antecedens noſtram contendebat comprehendere. Noſtri vero, eam tanta diſtantiã ab reliquis ſe-

moſ

PER DAMIANVM A GOES.

motam videntes, reflexo curſu recta obuiam tendunt, omneſq; quotquot erant, dimicando interficiunt, excepto vno ex Apulia, qui a fide noſtra deſciuerat, quem ſecum captiuum duxerunt, ac ce locem perforatam euertunt. Cum Goam appuliſſent, ſtatim ſe Prorex ad ſubſidium componit, ce locẽ remittit, indicãſ ſe (deo adiutore) breui forti militum & nauium manu adſururum, & vt oẽm caſum (ita vt prudens erat) infortniumq; præueniret, quippe totã claſſem ſubito parare nequibat, ſedecim liburnicę ſubito, ex arido in mare duent, quibus ſingulis, nobilẽ & ſelectũ ducẽ preſcit, & præter romigeſ & tormẽtarios, quindeci triarios militeſ, vnicuiq; duci tradidit, q̃s oẽſ multis muneribus affecti, pluraq; ijs, ſi viui euaderẽt, pollicitũ eſt, ſiã minus, filijs, vxoribus, amicisq; ipſorum, oĩa promiſſa, ſanctẽ iurauit conſeruaturum eſſe. Itaq; omneſ ſlico ad iter compositæ, onuſtæque ſolummodo puluere & incendiaris ſumbus, quibus ſtũmas bombardis iniſciunt e litoribus ſoluunt. Pridie vero Nonas Octobris acrius ſolito Turcæ arcem oppugnare, terra maricę operibus, & machinis vndicę inuadentes, quę pugna vſq; ad trigetiſimum eius menſis diem ſemp magis magiſq; recruduit, nihiſq; laxamẽti datum obſeſiſ, ſed nocteſ & dieſ continuata oppugnatio eſt, nec vlla tranſijt dieſ, qua nõ hoſteſ i arcẽ exone **tauerit trecentieſ, vel quadringentieſ ſua maiora**

bcl.

DIENSIS OPPUGNATIO.

bellica tormenta. Ad hæc singulis diebus nostros extra arcem ad pugnam prouocabant, nostri, quæ numero multo inferiores erant, virtute tamen eos superare nitentur, rursus ac rursus per arcis anfractus, ad vallum, & ad eorum turres usque exilientes, cuniculis eos oppugnabant, plurimos interficientes. Interea temporis ex assidua tormentorum iaculatione, omnes arcis pinnæ turriumque collabuntur, ita ut nostris superne locus non esset, unde tuto in hostes iacerent lapides, pila, aliaque tela. Postea vero una ex arce turris ad imum usque cecidit, qua parte cum nullæ munitiones obstarēt, hostes omnino adhibita diligentia, arcem ingredi viriliter tentabant. Nostri vero repugnantes trabibus, tignis, vallisque vallum pro defensione diruti loci erigunt, propugnaculaque super moenia instruunt, quibus rebus nostri utrinque se tuebantur. Hostes vero miris modis contra nitentes, munitiones nostras perfundare, uinibus redintegratis, conabantur, globos, sagittasque igneas in vallum demittentes, ipsi etiam sæpius ad vallum, nostris acriter obsistentibus, peruenere. Quæ oppugnatio singulis diebus bis agebatur, mane, & vesperi. Dux Antonius a Sylucira assiduam pertinaciam hostium considerans, super cadauer collapsæ turris tabulatum, pro defensione compactum, iuber erigi. A tergo ilico ignem ex picea materia, aridisque lignis struit, qui magno incendio,

PER DAMIANVM A COES.

noctu. mane, vesperisque ardebat, interdiu minime incendebatur, quippe ardor solis, & calor combustæ materiæ satis per se ingressum hostibus intercludebat. Qui considerantes ignis rapidissimum ardorem, harpagonibus ferreis ad focum contendunt, & omnem materiam, quam nostri alimentis ignis tradebant, eripiebant. Antonius Dux contra alios harpagonas excogitat, quibus erant longissima hastilia, his Turcarum harpagonas apprehendit. Turcæ igitur videntes se nihil proficere, ab hoc oppugnationis genere desistunt. Nulla fuit dies post turris lapsum, quin ex nostris quinque sexue ceciderint, præter vulneratos, & ab igne lesos. Ex hostibus (ut postea compertum est) supra mille desiderati sunt, vulnerati, & ab igne am busti quæ plurimi. xiii. Calend. Nouemb. ante ortum solis, ecce speculatores nostri magnas scaphas, quas barchas appellant, quæ remis agebantur, ante muros turris nostræ, quæ quinquaginta militibus asseruabat, ut antea diximus, vident, præterea octo triremes, quæ naues omnes constipatæ erant milite, scalisque & alijs machinis ad turrim oppugnandam appolitis. Dux arcis Antonius a Sylucira, subito ab illo latere, cui turris proximior erat, aliquot magna tormenta iussit deportari, inibi que ducentos Arcubutarios, ut vocant, reposuit. Ex quo loco cum primum hostes turrim oppugnare ceperunt,

runt ictibus tormentorum, quatuor scaphæ a nostris eueruntur, atq; iaculationibus scelopetorum multi hostium interficiuntur. Milites vero quinquaginta, qui in turre præsidio erant, fortiter resistentes, multos interficiunt, ex quibus vnus tantum desideratus est, duodecim vulnerati. Illo die cum nihil promouissent Turcæ, sequenti fortiore militum manu reuertuntur, constipati triginta tribus scaphis, decem trirēibus, & multis machinis oppugnationi accommodis. Milites qui designati erant ad muros turris ascendendos (quorum numerus ingens erat) omnes vestiebantur rubro panno, vt ex ceteris dignoscerentur. Incepto autem prælio, mira arte studioq; turrim ascendere conabantur hostes. Rursus ij, qui ex quinquaginta pro propugnaculo integri adhuc seruabantur, viriliter obstitabant, hostes per scalas, quas iam affixas muris habebant, præcipitantes. Præterea nostri, ex arce opportunitate perspecta, tormenta exonerant, vnamq; turrim, & multas scaphas funditus evertunt, ex qua clade ferme omnes scalæ & machinæ dilaceratæ sunt, quæ postea a nostris super aquas fluctuantes receptæ sunt, & in arcem comportatæ. Hostes videntes ob oculos præsentem cladem, mareq; sanguine suorum tinctum, atq; multos lesos, & igne combustos, exanimati plane a cer-

tami

tamine destitute, & de loco pedem retulere. Subito aliquot nostrorum ex arce ad ostium, p quod ad mare itur, erumpunt, paruaq; scaphas conscendunt, vt hostium spolia per aquas fluctuantia, exciperent, inter quæ tres milites Turcæ, præter alios quos in ipsis aquis tactatos hastis perfoderunt, viuos capiunt. Ex quibus Dux Antonius a Sylueira, nonnulla hostium secreta percepit. Illis duobus diebus interfecti sunt plures q̄ octingenti Turcæ. Ex nostris (Deo gratia) pauci fuerunt vel occisi, vel vulnerati. Interea arx a stationibus Turcarum globis, sagittisq; petebatur. Quorū valla tam propinqua erant nostris muris, vt de turribus in ea sphaeras cupasq; nostri deuoluerint. Triduo a Turris dimicatione, Antonius a Sylueira, videns tempore pomeridiano, ex arcis pinis hostes, siue ex lassitudine, siue ex ingenti solis ardore, ab opere solito remissiores, quietique se mandantes, subito centum & quinquaginta selectos milites, per fossæ secretiora loca emittit, qui tanta astutia & diligentia vsi sunt, vt ad eorum vsq; castra peruenerint, pluresq; ducentis & sexaginta Turcæ inibi occiderint, multosq; spahis, globulis, hastisq; vulneribus affecerint. Denique toto exercitu commoto, & ad vnum propulsandam confurgente, in arcem se receperunt.

C ii Fricio

DIENSIS OPPUGNATIO,

Perierunt ex nostris inter innumerabilem illam hominum colluuiem tantum tres, vulnerati fuerunt sex. Eo die inuenta sunt in fossa arcis diuersorum instrumentorum genera, quae praeterita nocte Turcae ibidem repoluerunt ad muros in sequentem oppugnationem educendos, refodiendosque. Quia re perspecta, subito Antonius a Sylueira sub pluteis in ipsa fossam quadraginta Accubentarios producit, qui magnam cladem hostibus exilientibus inferebant. Itaque illa pars fossae defendebatur, nec in eam delire aliquis hostium ad tempus ausus est. Dum haec aguntur Dux Antonius a Sylueira videns discrimen, in quo versabatur, ex arcis aestuarijs celocem productam ad Proregem Nonium a Cunha mittit, subsidium implorat, affirmans (ita ut res erat) circiter centum milites iam perisse, ducentos vero aut vulneratos, aut igne ambrustos esse. Quibus auditis a Gratiano a Naronha, qui 3. Idus Septembris in Indiam iam Prorex designatus appulerat, cui Nonius a Cunha iam cesserat loco, nolens amplius expectare classes, quae in litore ad regionem tutandam Charmandelam & sinus Persici versabantur, subito aliquibus nauibus, ex eis quas secum ex Lusitania duxerat, quae numero tredecim erant, & cum illis quas Nonius a Cunha, ante ipsius adventum instruxerat, se ad navigationem componit. Nauium autem catalogus hic erat, Duodecim magnae onerariae, sedecim ro-

stra

PER DAMIANVM A GOES

stratae, quas Galleones vocamus, quarum nonnullae ingenti forma, & admodum validae erant, viginti & quinque agiles naues, quas Carauellas dicimus, quo genere nauium soli Lusitani vtuntur. viginti & nouem triremes, habentes vnaquaeque viginti & sex transtra, quindecim actuariae, & viginti celoces, haec omnes ad dimicationem paratae erant, atque ingenti numero tormentorum instructae. Adierant & aliae quae commeatum ferebant. Habebat praeterea praeter nauas & remiges, milites Lusitanos quinquies mille, et nobiles Mallabares, quos Nariens vocant, octies mille in arte gladiatoria versatissimos. Quibus cum copijs, anchoris sublati, Diu versus nauigare cepit. Nonius a Cunha postea illinc soluit, in Lusitaniam nauigaturus, in itinere vero, in quo fato, apud Caput bonae spei diem suum obit. Piscibus, turgidoque mari eius cadauer, qui vltra decennium, Imperium Orientis, nomine Regis sui gesserat, traditur. Quae mors non illi fuit noxia, quoniam sciebat se ad feliciorum vitam migraturum, sed nobis Lusitanis. Etenim amabatur ab omnibus, & tanquam vnus regni oculus deosculabatur. Antequam ex portu solueret Gratianus a Naronha, literas Emanuelis a Brito ducis Chalis, in regno Calecutij accipit, quibus significabat aduentum ad Regem Calecutij, celocem, cum legato Solimam Baile ducis Turcarum classis, qui a Maome

methanis in ipſo regno agentibus, miris honorib⁹ fuerat acceptus, præſertim a quodam duce ipſius regis Calecutij Maomethano, noie Paquemaquaro, qui eū ad regē vſq; comitatus eſt. In cuius conſpectu concifa oratione ita orſus eſt. Rex inclyte, Solimanus Baſſa, a potentiffimo, inuictiffimoque Turacrum Imperatore Prorex modo ſuper Indos deſignatus, te plurimum ſaluere iubet, indicās ſe hac ſola de cauſa, huc nomine principis ſui venturum, vt natione Luſitanorum deleta, ſi eius inſigna, fidemq; ſuſcipere velis, te regnaq; tua ampliora, validioraq; facturum. Hæc locutus, ei nomine Turcarum Imperatoris talarem ex auro pāno veſtem, Brachas, atq; pileum in ſignum ſcederis eſſert. Tunc Rex toruo, tructulentoq; aſpectū, inquit, nec moris, nec conſuetudenis Imperatorum Calecutij (vocat enim antiquitus ſe Reges Calecutij Imperatores) fuit, nec erit, dona accipere, ſed dare, nec regna ſua peregrinis copijs dilatare, ſed proprijs, atq; expulſos Reges, regnis ſuis reſtituere. Proinde, nobilitatem altantem reſpiciens, Vos hunc proripite, eumq; cum duce Paquemaquaro, præcipitē in ergaſtulū perudite, imbiq; ſulcitij, ſupbiq; ſui Imperatoris, & ducis pœnas luant. Quibus peractis, ilico Rex legatos ad Ducem Emanuelē a Brito mittit, per quos pacem, quam frequenter antea violauerat, petit, eamq; ſe ſanctiffime deinceps culturū promittit, quam impetratā

per

per omnes ſuæ ditōdis ciuitates promulgari iubet. Quæ res omnibus noſtris & grata, & perutilis ſiit, præſertim tēpore tā dubio, in quo ab ipſo, vt a vicinis & potente hoſte, potius erāt expectāda in commoda. q̄ emolumenta. Eſt autem iſte potens Calecutij Rex nobis perſepe infeſtus, raro atq; tenuiter amicus, idq; adeo propter infractam amicitij inter nos, & Regem Cochini (pſius antiquū hoſtem) a primis annis, ex quo noſtri Indiam inceperūt frequentare, imitam. Eſt vero Cochinum oppidum, vnde totum regnum nomen capit, in q̄ Proreges Luſitanie Regis, diuturniorem ſedē habent, & inibi omnes naues in Luſitaniam, ſiue in alias prouincias proficiſcentes inſtruūtur. Hæc igit̄ Rex Cochini, cum primum aduentum Turcarū in Indiam intellexit, omnes ſui regni nobiles, quos Naiares vocant, ad ſe accerſi iubet. Quibus cōgregatis, oēs in vnū corū ſacratius tēplum (qđ Pagoedis nomināt) venire edicit, ibi veterē, ſidāq; Luſitanorū amicitij in mentē eis redigit, cōmoda q; nō tantū ab ipſo peculiariter, ſed a toto q; regno accepta, enumerat. Cōcioneq; ſacta oēs ad vnū vſq; generatim, iureiurando, man⁹ ſup quoddā Idolū (qđ pro ſummo numine habent) ponentes, ſe vnanimit̄, ſanctēq; Luſitanis inſeruire, paratos eſſe affirmant. Qua fide a rege perſpecta, illis totius regni araria communicaturum ſe pollicetur. Idemque & pari modo fecit Rex Cananori.

Hoſtes

Hoftes vero qui arcem Diensem oppugnabant, vi dentes se nihil proficere, omni adhibita diligentia, alia ratione, alijsue studijs, eandem expugnare cō tendunt, aggerem producent, & vallum asscribunt, signisq; quoquo versus uestitum, tantæ altitudinis constituunt, vti ex eo facile erat intus prospicere, & quæ nostri agerēt, speculari. Hoc, quo illesum aduersus ignem tormentaq; existeret, omni genere materiæ cōmunierunt. Addunt pontes, aliasq; machinas, quibus in arcem descenderent. Hæc oia a nostris, quatenus fieri dabatur, perturbabantur. Tandē tertio Cal. Nouēb. Turcæ videntes ex oī certamine cōtinuam sibi cladem illatam, quasi desperatione deducti, ad extremam pugnam penitus se componunt. In cuius diei nocte desecunda vigilia, a nostris, præter solitum, gressus, rumor, & hominum e castris ad vallum accedentium, continui aditus audiuntur. Quod vbi animaduersum est, magnis ignibus factis, prospiciunt ex arce ingētia mancipiorum agmina scalas machinasq; comportare. Quæ omnia ad radices murorum, tacito susfurro, humi reclinata deponēbant. Quæ insolita signa satis indicabāt acriorem solito, dimicationē sperandam esse. Quibus rebus percussus Antonius a Sylueira, milites omnes cōuocat, quibus fidem, natium solum, Regem, vxores, filios, parētes, amicos, patriæ longinquitatem, atq; Turcarum p̄sidiā,

diam, paulo ante omnibus perspectam, commemorat, singulatimq; ab atavis gentilicia omnium facta renumerat. Pro quibus omnibus deprecari cœpit, vti potius mori malint, instar suorum mariorum, q̄ in manus cruentorum hostium se tradere. Commēbant enim ante hac crebræ Solimani de deditioe legationes, quæ non solum ab ipso Antonio receptæ nō fuere, sed ne audiret quidem. Habita concione omnes ad infimum vsq; sacramento se obstringūt, officio atq; fidei suæ nunq̄ defuturos. Quibus omnibus breui temporis spacio peractis, mox vnicuiq; opus quod facere tenebatur, imponit, quemq; locum tueri deberet, indicat. Illa nocte nostrorum oculi somnum minime accipere, nec vigilia distributæ fuere, sed vnusquisq; de animæ ad superos migratione, vel de corporis tutatione meditabatur, & omnia ad defensionem instruebat, quatenus fieri poterat, & temporis ratio ferebat. Sub diluculum eius diei, quæ Calende Nouembris erant, considerantur a nostris, secundum fluuiū tacito remigio præterlabi quinquaginta magnæ scaphæ, quæ recta ad turrim, quā in faucibus litoris (vt dictum est) habemus, contendunt. Hæc (vt postea scitum est) simulabant hostes, vt nris illius lateris turris defensionem incumbētibus, a terrestri parte in arcem proruerent. Quorum cogitatioū spē adducti, militem in insidijs,

DIENSIS OPPVGNATIO

a tergovalli tēpore nocturno constituūt, vt citius nostris inopinantibus p̄silerēt. Postea vero duodecim triremes arcem versus, remigiū facere conant, simulantes arcis oppugnationē, & fluuiū ascēsum. At dux n̄r Antoni⁹ a Sylueira, hostib⁹ sagacior, iubet, vt a parte terrestri, oīa diligēter obseruent, & quod a maritima, nemo in scaphas, nec in triremes ictum paret, nisi ipso imperante. Illucente die circiter tria milia hostiū, subito clamore, atq; turbarum clangore, in arcem irruunt, murosq; conscendunt. At nostri sese fortissime obijciunt, eosq; de moebus acri conflictu deiciunt. Habebant illi multa vexilla rubra, viridia, & aliorum colorum, inter quę vnum quadratū albi coloris erat, boum caudis ornatū, qđ noīe Prophetę sui Moymethis gestabāt. Perseuerauit hęc dimicatio ad spacium vnus horę, quo tpe hostes a nostris grauiter lesi fuere, quorū multi igne cuparū ambuiti, rabie quadā capti, in mare spōte sese cōiciebant, qv̄ sab aquis oppressi, vel ex n̄ris turrib⁹ arcubutorū ictibus trāsuerberati, ad vnū vsq; interēpti sunt. Hac militū manu dissipata, cui extāte dimicatioē nullū subsidiū missū ē, subito alia ex castris, paulōt̄ becillior numero mittit, virtute tñ, exercitatioēq; lōge p̄stātor, quę viriliter nostros aggressā ē, Milites etiam vt alij, vexilla diuersorum colorum ferebāt. Dux Antonius a Sylueira videns hostium virtutem

PER DAMIANVM A GOES:

tem, & latus in quod impetum fecerant admōdum infirmum, ilico Paium Rodricum ab Arauio, cui secundus locus dignitate prætoria, in arce tribuebatur, iubet ex fortiore turri, cui præerat, se inde celerrime transferre, vt locus ferme iam oppressus, ab ipso defenderetur. Qui constipatus quadraginta militibus, & cæteris, qui locum defendebant, admistus, in hostes audacter inuolat, multosq; repellendo, feriendo, ac necando, ictu vnus arcubuti percussus, subito ad pedes suorum concidit, quod ducis auditui gratissimū fuit, at tamen repente ad eundem locum subsidio mittit Emanuelē a Vasquogomelos, quem triginta milites comitabantur. Nostri vero iam in magno discrimine uersabantur, multi interfecti, ac complures icti, & igne læsi erant. Inter quos Martinus Vazcus Pachequus, & eius nepos Gabriel Pachequus, & Antonius Mentius a Vasquogomelos, & alij uiri illustres, & ipsemet Dux eius turris, in qua oppugnatio agebatur, quę est illa, quam prius ostendimus ictibus tormentorum concidisse. Qui Emanuel ueniens se nostris miscuit, ac simul conglomeratim impetum in hostes faciunt, eosq; de turri, super quā diu scterat, magna ipsorum strage decurbant. Interea temporis tormentā n̄ra, tam in uallum, & castra, q̄ in triremes, ac alias naues, quę a parte maritima, turrim & ar-

cem miris modis impetebāt, exonerabātur, quorū
ictibus, & quasi fulminibus magnā cladem hostes
accipiebāt. Pugnatum est vñdiquaq; ab hostibus,
& quasi corona in orbem dimicatum vsq; ad tem-
pus pomeridianum. in quo conflictu, cum a turri
depulsi essent, duplicato numero arcem aggrediū-
tur. Erant ij omnes (vt compertum est) Gemeri,
& veterani milites Turcæ, & regni Cambaiæ, qui
numero vltra sex milia erant, in quibus reliquum
spei arcis expugnandæ reposuerat Solimanus.

Dux Antonius a Sylueira, qui omnibus arcis an-
gulis præsto erat, huc, illuc, viginti tantum militi-
bus constipatus, excurrens, audiens hostes non so-
lum arcem aggressos, verum etiā muros, atq; tur-
ris repagula lupasse, omni celeritate illuc festinat,
suos, atq; hostes promiscue non super moenia, sed
in ipsa arcis area fluctuantes inuenit. Quo viso, e-
latus animi magnitudine, voce sublimi. inquit,
Mei Christiani, Lusitaniq; milites, mementote si
dei, patriæ, mecumq; corpora instar martyrum
constanter pergite sacrificare. His dictis, veluti leo
ore cruore pleno, vibrato ense, in medium cateruæ
se protrudit, huc, illucq; iter aperiens, tuosq; vclu-
ti oues ex faucibus luporum eripiens, hostes, ranq;
pilam, eo, vnde venerant, breui tēporis spacio retu-
dit. Interim a parte littorali tormētis nostris tres
triremes euertuntur, vniuscq; puppis confringit.

Qua

Quæ clade accepta hostes a nauali oppugnatione
abstinere, interim tñ terrestre certamen magis ma-
gisq; vigeat, & magna contentione iterum in no-
stros impetus fit, quibus reluctantibus, extitit di-
micatio ad spacium quinque horarum, eo modo,
vt sæpius nostri ab hostibus ad extremum arcis re-
pellerentur, contra hostes a nostris reñcerentur ad
turrim vsque, per quam ingressi erāt, quā ne transi-
rent, duo hostium duces, a calce ad verticem vsque
armati, ad eius radices versabātur. A quibus oēs
milites Turcæ, e turri desilientes, aut aggredi eam
recusantes, spathis, quas vtraq; manu gerēbāt, tru-
cidabantur. Ii tamen a nostris ex arcis pinnis, icti-
b; arcubutorum sæpe petiti, tandē oppressi sunt.
Ab alijs etiam lateribus. in arcem, pila, & globos
igneos hostes deuoluebāt, a quibus mire nostri lesi
fuisent, nisi prouidentia sui ducis liberati essent,
qui nocte præterita, hoc timens, super testudines
turrum, maximam aquę copiam infundere iussit.
In qua nostri versantes, plantas pedum ab ardore
ignis illeças reseruabāt. Adeo promiscua fuit hæc
pugna, vt ex nostris multi glāde arcubutorum in
hostē emissa arcubuto ipso per capulum arrepto,
capita hostium assiduis ictibus ferirent. Qua pu-
gna, sine aliqua intermissione perseverante, com-
pertum est vnum tormentum, quod camelum vo-
camus, vnum supra viginti ictus fecisse. Arcubu-

tarius

DIENSIS OPPVGNA TIO,

tarius erat, etiam inter nostros, qui nonagies supra centū globos in hostem misit. Demum, deo fauente, nocteq; interueniente, praeliū dirimī. Hostes se in castra magna strage accepta recipiunt, nris in arce nō minore iuxta numerū clade affectis. Desiderati nostrorū eo die fuere septuaginta milites, inter quos decē nobiles numerabant, trecenti vulnerati, a hisq; igne tacti, ita vt duodecim tantū remanserint a lētiōe immunes. Ex hostibus, vt apparuit, circiter tria milia supra quingentos cecidere, praeter vulneratos & igne laesos. In quibus sepeliēdis, totam illam noctem, & diem sequentē hostes impediti fuerunt, quod nostri libere permittebant, nullo ictu, tormentorum emissio, vt fetore cadauerū carerent. Erat res incredibilis dictū videre capita, cerebra, brachia, tibias, intestina, caeteraq; corporis membra, quae in arcis fossa prostrata iacebant: Praelio finito, iam profunda nocte, Dux Antoni⁹ a Sylucira, cū vidisset hostes amplius ad arcē expugnandam minime niti, nec ad eam aliquā machinā admouere, custodijs dispositis, oēs suos superstites cibo refici curauit, qui a coena superioris noctis, ad horā illam vsq; cibū nō sumplerant, quod spacium erat ferme viginti trium horarū. Refectis autē his, & vulneribus ipsorū religatis, mortuisq; ope mācipiorum, quae in arce captiua habebāt, sepultis, se nobilioribus, quas habebat, vestibus Dux Antoni⁹

nius

PER DAMIANVM A GOES.

ni⁹ induit, caeterosq; itidē facere iubet. Quo facto, canere atq; saltare incipit, caeterisq; insequentib⁹, magnū clangorē, & vocū, & tubarū p totā noctē excitāt. Id quidē agebāt, vt hostes crederēt ipsos eo aīo atq; virtute adhuc esse, qua in principio dimicationis fuerāt, quas qdē choreas dux ducēs iter ipsas saltationes, ac clangores, lachrymis pfulsus, suos ad sequēs praeliū mellisuis vbis hortabatur. q̄ q̄ certā calamitatē, si rursus arx oppugnaret, ob paucitatē suorum, ac viriū debilitatiōē perspectam habebant, singultibus, & cordiū palpitatione, lachrymis sui fortissimi ducis, q̄ viuo, nihil timere cōsueuerant, inter canendū inferuebāt, sanctissime asseuerātes, se in vltima dimicatione ea obstinatiōe animorū pugnāturos, vt si Turca loco potiret, nō ante pugnandū, q̄ vincti sinē facturos, nec vnq; palisuros, vt viui in hostiū potestatem veniant, cedib⁹ & stragibus vltionē suae mortis petiuros, eamq; victoriā hostibus luctuosissimā futuram, nō enim se in spem vitae, sed ad vindictam mortis certaturos. Interim nostris in huiusmodi saltationib⁹, & cātilenis impeditis, dux certis hoibus, qb⁹ maxie fidebat, iussit, vt ex tormētis maritimae parti adiacētib⁹, vbi semp minus (q̄ppe latus illud natura erat munitū) iminebat piculi, puluis adimerēt, vt ex illo cupas ac globos igneos implerēt, quo in sequentis diei dimicationem partem eam, qua arx terram spectat, munitiorem tutioremq; haberent.

Omni

DIENSIS OPPVGNATIO.

Omni iam maiorum tormentorum puluere carebant, præter eum, quo tum tormenta instructa erant, quo deficiente, nulla amplius spes defensionis erat. Hanc pulueris penuriam Dux Antonius semper penes se celatam habuit, paucissimis exceptis, ne ab aliquo mancipiorum ex arce fugienti, hostes eam intelligerent. Hac nocte quidam Venetus naua, pietate veri Christiani affectus, se ad nostros sursum in arcem contulit, qui indicauit Solimanum ob ingentem suorum ac classis iacturam constituisse, nisi illo die, quo ter arcem tentaturus erat, eam superaret, castra amouere, nauesque conscendere, & Meccham versus nauigare. Quod iam magis cogebatur facere, ob atrocem acceptam stragem. præterea narrabat, quod ipse Solimanus mire esset infensus Rogeto occisi Regis Cambaia Ducis, a quo assererat se circumuentum esse, quod sæpius & coram, & per literas affirmasset, arcem minime firmam futuram, aduersus ipsius potentiam, sæpe habiturum omnes Reges Indiae aduersus Lusitanos, præoptissimos socios. Nam illos vnanimi sententia ipsi pecunias ac copias venienti mittere constituisse. Quæ omnia falsa ac fraudulenta inuenerat ipse Solimanus. Sed & multa plura dixit bonus ille transfuga, quæ postea vera inuenta fuere. Attamen nostri pro temporis ratione, eius verbis non magnam adhibebant fidem, tamen hæc audientes animo non nihil refocillarent, ac a

liquid

PER DAMIANVM A COES.

liquid ab extrema illa desperatione remitterent. Proinde a suo opere non desistebant, ut si forte rursus hostes ad pugnam redire euenisset, se defenderent. Noctem præterlapsam, dieque progrediente, hostes (ut prius dictum est) in suis medendis, & sepeliendis occupati fuere, nec ipsi a nostris, nec nostri ab ipsis petiti sunt. Sequenti vero nocte (Dei opera) ecce sedecim illæ liburnicæ, quas Nonus a Cunha Prorex miserat, aduentant, quæ quatuor milibus passuum a classe Turcica adhuc distantes, ducum consilio, in vnaquaque quatuor luculentas faces erigunt, quæ ob noctis obscuritatem visum hostium quadruplo fallebant, existimantes, pro ignium numero, multitudinem nauum respondere. Hoc strata gemate vbi magna celeritate, clamoreque edito, ac tormentis omnibus crepantibus, impetum in classem hostium faciunt. Hostes vero falsa multitudinis nauium perterriti, credentesque nostri Proregis classem, de qua dudum intellexerant, adesse, fugge se mandant. Nostri interim nullo incommodo accepto, arcem magna omnium alacritate ingrediuntur. Quibus rebus Solimanus quoque perterritus, nullo seruato ordine, omnia tormenta, comectum, castraque integra relinquens, se multa nocte, in naues cum suis recipit. Et tanta celeritate nauigare cœpit, ut orto sole, nullum eius classis vestigium appareret. Milites regni Cambaia hæc vi-

E dentes

dentis, se extra insulam, fluitium tranantes, confestim
 runt. Tantus fuit omnium terror ac timor, vt res-
 lectis plus millibus hominum. vulneratorum, ac
 igne laetorum in castris, insuper millibus aliorum,
 qui praedandi gratia paulo ante ex castris discesser-
 rant, fugerint, qui omnes ad vnum postea ab incol-
 is, vt nobis gratificarentur, & vt turpia in ipsos
 perpetrata facinora, vindicaret, trucidati sunt. No-
 stri ex ea pugna, ingentia spolia, praeter oia tormeta
 bellica, quae circiter centum & quinquaginta numero
 erant, obtinuerunt. Fuga ita quae hostium facta, confes-
 tim Antonius a Sylueira, celocum ad Proregem Gra-
 tianum a Noronha mittit, eique res ibi gestas indicat,
 quae illum cum tota classe, circiter centum & sexaginta mi-
 llibus passim adhuc a Dio distantem inuenit. Quo nu-
 cio exultantes, omnes gaudio magno affecti sunt, quod
 Gratianus doleret se hostes ante portum non repisse,
 vt eorum classem oppugnasset, atque gloriam liberatae
 arcis obtinisset. Nihilominus haec dum accepit,
 exemplo versus mare Rubrum, velum facere iu-
 bet, ea intentione, vt profugos hostes, aut terra,
 aut mari aggredere, quos Deus Opt. Max. ei co-
 cedit superare. De cuius navigatione, & illius
 itineris ordine Rex noster potentissimus, cum
 mus, singulis diebus nuncium ex-
 pectat.

Huiusmodi multa sunt doctissime Bembe, quae
 quotidie a nostris in Africa, Asiaque pro sa-
 cro sancta fide nostra agunt, quae si Paulum Iouium
 Nouocomensem, virum (vt fatear) doctum, non
 latuissent, ea quae in sua Moschoutarum legatio-
 ne, deceptus cuiusdam Pauli Centurionis Cenuen-
 sis verbis, scribit, nunquam in lucem dedisset, vbi
 eundem Paulum iniurijs Lusitanorum accensum,
 ita loquentem inroducit, vt qui asserat Lusita-
 norum navigationibus, non solum itinera reliquis
 nationibus in Indiam intercludi, verum etiam om-
 nia aromata, inibi empta, ingenti quaestu Vlyssip-
 pone bona seruando, corruptaque prostituen-
 do, venundari. Id autem non dabimus Pauli ver-
 bis, vt hanc imposturam agnoscamus. Siquidem
 singulis annis, a Regis nostri negociatoribus, oia ad
 vnum aromata, quae ex India deportata fuerint, di-
 uendunt. Numquam enim inde tantum aromatum aduchit, qui
 facile vertente anno ab Europa absumat, propter pi-
 per, quod in multos annos sine corruptione seruari
 potest. Nec credo Paulum ob publicum bonum tanta in
 animam induxisse, sed peculiari suo comodopulsam,
 propter quod, & ceterae quoque nationes, nostrae inuident
 navigationi, potius lucrum affectantes, quam fidem, pietatem
 quae. Porro nos id quod negare fas non est, lucrum etiam ex
 nostris peregrinationibus quaerimus, sine quo vix tota Eu-
 ropa sustinere posset super, quos quotidie facimus.

DIENSIS OPPUGNATIO,

Certe vel ob id laudari debemus, quod non vt in
ermes negotiatores ad questum tantummodo aro
matum per Oceanum oberramus, vt mulæ nati
ones Italiae, Hispaniae, Galliaeque antiquitus fecere,
& modo faciunt, sed exercitibus, classibus instrus
cti maximo cum metu hostium non tam pomeria
nostrae ditionis, q̄ Christianae fidei prorogamus.
Nec, vt falso multi opinantur, ex omnibus nostris
nauigationibus lucrum elicimus, sed ex pluribus
pro religione dimicando, magnam hominum ac
pecuniarum iacturam facimus, vt in Mauritania,
& Atlantico littore, vbi pulsus ex Lusitania, mul
tis annis conflicēdo, paucis nostrorum copijs, Ma
omethanis, deinde Castellanis, eorumque socijs oī
bus, ac Gallis, vnico praelio, in Tagi extremo (vt
vocat) ad Scalabitanum, cum eorum magna cla
de ab Rege Ioanne bonae memoriae, huius nomi
nis primo deuictis, ac paulo post cum eisdem Ca
stellanis pace inita, subito Abylam siue Ceiptam
celeberrimam ciuitatem occupauimus. Postea vero
Reges Fez Hesperidumque multis confictibus re
pulis, Tingidem, Argillam, Alcaceremque deinde
prostratum Tutuanum, Asaphium, Castellū Re
gale, ac Assamorum, Titium & Massaganū ex
pugnauimus, & alia oppida, quae ruinae tradita
sunt. Ex quibus locis omnibus nō solū nihil lucri
Regi nro accreuit, sed etiam ingens sumptus, &
nobis

nobilium strages, quas perpetuo ibi in praesidio sacro
sanctae fidei nostrae habet. Vtinā doctus Paulus Io
uius ista cum ijs, quae in Aethiopia a nostris gerū
tur perspecta habuisset, vbi nostro sermōe potenti
tillimus Rex Manicongri cū toto suo regno (quod
in longitudine tria millia millium pass. habet, in
latitudine vltra duo millia millium) fidem Chri
sti accepit, eaque indies magis magisque colit. Deinde
vtrinā & id quoque cognitu habuisset, quomodo in
oībus Gimeae ac Nigritarum regnis, quae plurima
sunt, & ad montes Lunae ferme vsque, atque in regnis
Zofale, Bēnamataxe, Mocābiqui, Quilloe, Mon
baee, Melindi, et in alijs, atque in insula diuisi Laurē
tij, & vsque ad Arabicum sinū, liceat eadē Christi fi
dē per nos praedicari, atque in latissima Australi Bra
silię plaga, vbi multas colonias nūc habemus. In
quibus regnis, multi ad ipsam verā veritatē, a nr̄is
cōcionatoribus p̄ducti sunt. Praeterea nostris saepe
armis & classibus fit, vt liceat eisdem nostris ma
gnis sumptibus oratores potētissimi presbyteri Io
annis Aethiopiū Imperatoris, tuto in aula Romanā
cōmeare, ac principis sui verbis Romanū Pontif
cē, vt supremū Episcopū agnoscere, subditorūque
obsequia polliceri, id in mandatis habētes, vt se ca
tholice ecclesie cōiungant. Res enī uero p̄lata, pre
qua Deo gr̄as maxias agere deberem⁹, si vere Chri
sti cultores essemus. Iā vt omittā, q̄ pacto nostri,
sepius sinū Arabicū perantes, Suezū vsque puenē

rint, oēsque ferme litorales eius ciuitates euasauerit, ac tēpla Maomethanore incēdīs abſūperint, nec id quē sine ingēribus ſūptibus, ac magna noſtorū iactura cōficiē, queſtu ppe nullo. Ruſū q regnū Adenē. nobis tributariā cū Fartaquorū regno fecerimus, ſinūq; Perſicū i ditionē, iuſq; noſtra ſere totū redegerimus. Vbi regnū et inſula Oromuziq; iā tanq; Luſitanie legitima patrimonia ſita ſunt. Ad hęc regnū q; Cambaie, a nobis hoc tpe ſuperatū eſt, et eius firmiſſima ciuitas Diū occupatū. In q loco ingēs claffis Saltani Babylonie, milite etiā Chriſtiano inſtrūctiſſima, ac trecētis regis Cābaie nauibus, quas atalajas vocamus, et quadraginta Regis Calcutiq; quas Parahos nomināt, aduerſus nos ueniēs, a Prorege Frāciſco de Almeida) an. M. D. IX. pſtigata eſt, pleriq; nauib; aut captis, aut demerſis cū ingēti hoſtiū clade. Quid hic referā Dacā, Cheul, Dabul, Bandā, ac Inſulam Gog, que tota Chriſto patet. Poſtremo q; ad Reges Narlinge, Honori, Batecalē, Onſē, Deli, Cananori, Callequi, Calcutiq; Cochini, Coulam, inſulęq; Seylani, &; ultra Gangē ad reges Bengalle Pegui, Syani, &; ad magnā Malachie ciuitatē, quā primo Alſunſus de Albuquerque Prorex ditioni noſtrę adiecit (cui etiā debem; Oromuziq; ac Gog impjū) &; ad inſulā Samatrę, A i Iauā quoq; minorē, &; maiorē, &; ad inſulas Bandę, Moluqui, &; ad Borneū. poſtremo ad Chinā, ad Legos de-

nici

nici nationē vix añ hac cognitam, fidē Chriſti p-pagatam eſſe, qd; noſtri nō eſtimandis laboribus obtinuerūt, quorū reges, et plures alij, quos omitto, multi ſe ſeruos regis noſtri vocant. nōnulli tributarios, &; cōfederatos, alij amicos, apud q; ſiue ex fœderatore genere ſunt, ſiue ex numero deditiore, ab Herculeis colūnis vſq; ad Chinā & Lequios p oēs puincias maritimas, fides Chriſti celebrat, ita tamē, vt alibi id liceat colloquijs & ſermonibus, alibi publicis cōcionibus, nonnullis in locis phana q; & tēpla religiōi Chriſtiane dedicent. Nūc certe in oēm terrā exiuit ſonus, & in fines orbis terrę verba eorum, & ſpes eſt longius ſenſim ad mediterranea, fidē Chriſti p-pagatū iri, & Chriſto ſautore, & noſtrorū prædicatione. Quib; rebus oibus cōſideratis, & q; Rex noſter a principio nauigatiōis noſtrę in Indiā, cogat ppetuo alere, tam in Mauritania, q̄ in ipſis Indijs, & in alijs quoq; puincijs, ordinariū & ppetuū exercitiū. XX. ferme millium militū, quos ſumpt; domeſticis opibus tolerat, nullis ad hoc ab amicis auxilijs corrogatis. His ad hęc claſſem pluſq; trecentarū omnis gnis nauū, quas nunq; otioſas, ſed in ppetuis expeditionib; occupatas habet, vt iā nō enumerē extraordinarios ſumpt; quos ad ſubita bella facere cogit, nā que ſupius recēſui, impēle pacis & tranquillitatis ſunt, nō belloſe, quę ſubinde alijs ac alijs in locis gerēda ſūt, dū aut fines tuę, aut ſocios ptegit, aut ſines impjū pmouet. Quis piōſ; Chriſtiano.

stianorū nō desinat nos maledictis laceſſere, cōſide-
 rans ad tot ſumptus ſuſtinēdos magnū oīno requi-
 lucrū: Qd' ſane nobis inuidere nō debēt, ſed poti⁹
 augere, aromata nra carius emēdo: q̄ſj a nris ſemp
 vilius vēdita ſint, q̄ oli a ceteris natiōibus fuerūt,
 vt ea pecunia Maomethani de facie terra (cū alij
 Chriſtiani p̄ncipes iter ſe dimicādo Chriſtianā diti-
 onē neglectui hnt) deleāt, et ſacroſācta fides paſſi
 acute p̄dicet. Hęc oīa ſi ille bon⁹ ac doct⁹ Pau. lo.
 ſciuiſſet, nūq̄ aut de q̄ſtu noſtro inuidiā mouiſſet,
 aut corrupta aromata, p̄ integris vēdi aſſeruſſet,
 q̄ppe cū eidēto regis, placitiſq; totius regni mūci
 da, adulterinacq; ſemp cremenē, id qd' dū puer ab
 intimis cubiculis prudētissimi Regis Emanuelis
 eſſem, ſępius vidi Vlyſſippone fieri. Ceteris, ſi qua
 iſti⁹ rei culpa ē, ea apud ſolos iſtos tabernarios, p̄-
 polas & inſtitores heret, q̄bus nihil ſancti, niſi qd'
 cū lucro cōiunctū eſt, in quos animaduertendū eſ-
 ſet. Hęc ſi ei cōpta fuiſſent, nō noſtras laudes ar-
 ſiſſet, ſed benigna p̄dicatiōe celebrāſſet, qd' illi ob
 terſiſſimā eloquentiā & facile, & expeditū fuiſſet.
 Hęc ad Diē oppugnationē, de noſtro Luſitano
 rū geſtis, meo aulico icultoq; ſtylo ex tpe ob rei ſa-
 miliaris curā (in qua mō ū ſari icipio) cōſcripta, obi-
 ter adieci, vt i p̄ te (cuius amplitudo ſūma ē) gratiā
 aliquā, & cōmendationē huic epiſtolę cōciliārē,
 quo illa ex tua autoritate maiore vbiq; fidē eme-
 reretur. Vale ampliſſ. Cardinalis, & nos vt facis
 ama. Louanij Non. Sept. an. a Chriſto nato. 1539.

SPETRI NAN

NII ALCMARIANI ELEGIACVM

in Damiani a Goes equitis Luſitani vi-
 ti non minus humanitate q̄ lite-
 ris exculi commentarios, de
 rebus citra Gangem
 In India
 geſtis.

Non hic bella leges Italice pugnata ſub oris,
 Aut quorum Thybris cōſcius eſſe queat.
 Non Europęis conſerta hæc prælia campis,
 Non cęde hac rubuit terra Lybiſſa graui,
 Non regna vlla Asię ſtragē hæc videre cruētam,
 Quęcumq; Euphrates, Tigris, Araxis obit.
 Extra orbem eſt, quodcūq; leges tellure ſub ipſa,
 Qua parte Arctophylax ſydera nulla tenet.
 Feruet vbi æſtiuo gelidiſſima bruma calore,
 Atq; vbi ſub Cancrici ſydere regnat hyems.
 Hic Luſitani gens flumine diuite diues,
 Queis Tagus auriferis ſuluus inundat aquis.
 Antipodas pariter, pariter Mahumeria caſtra
 Vicere, & victis impoſuere iugum.
 Hęc ſi ſcire velis adeas Damianiſca ſcripta,
 Singula nam pandent ordine geſta ſuo.
 Nil ille adſtingit, nil detrahit, omnia certa,
 Nixa fide ſcriptis integer inſeruit.

Ille

Ille dnum fraudes, & furti bella recenset,
 Prælia per terras, naumachiaſq; refert.
 Quas habuit vires, quæ pectora miles vtereq;
 Quæ forma armorum, militiq; genus.
 Qui numerus caſtris, quot in agmine quæq; ſecuti,
 Quæq; diu, & quoties prælia conſtiterint.
 Quid cladem attulerit, qua re ſint parta trophæa,
 Singula per cauſas explicat ille ſuas;
 Inde fit, vt diſcas bellare, hæc bella legendo,
 Et ſis pugnator, qui modo lector eras.
 Hæc ego lectori, tibi nunc loquor optime Bembe,
 Orbis honor, ſæclî gloriâ Bembe tui.
 Quo viuo viuit Cicero poſt fata ſuperſtes,
 Atq; ex ore tuo verba animata ſonat.
 Ille tuos artus vegetans, mentemq; ſonumq;
 Inſpirans, ſolito dætonat cloquio.
 Hinc mihi Pythagoræ doctrina haud vana videt;
 Qua docet alterius membra ſubire animam.
 Ipſe erat expertus, expertus & Ennius ipſe,
 Ille ſui Euphorbi, Meonidæ iſtic memor.
 Tertius eſt teſtis Cicero in te Bembe renatus,
 Durum eſt tam ſanctis credere nolle viris.
 Fruſtra hoc abnueris, quod de te credimus oēs,
 Tullius vt non ſis, ne Ciceroſa ſones.
 Te tua vox prodit, fruſtraq; modèſtia dotes
 Diſſimulat, ſoli lux ſua ſemper adefſt,
 Quod ſi te nolis totum Ciceroſa vocari,
 Corpore ſis Bembus, Tullius ingenio.

De vultu

De vultu Arpinas tuum te vendicet, an non
 Iudicet: ex ſcriptis Tullius argueris.
 Hoc quoq; teſtatur Damianus amicus amico,
 Qui ſciet culogijſ plenus vbiq; tuis.
 Ille tuos mores omni virtute beatos
 Prædicat, & viuis pingit imaginibus.
 Quæq; modeſto animo ſis hoc in cultu rerum,
 Quæ pura a vitijſ pectora ſancta geras.
 Quæ facilis cunctis, doctos doctiſſimus ipſe
 Quantum adames, quantum ſedulus vſq; iuues.
 Cuncta docet, dignuſq; fide eſt, grauis autor, & ipſa
 Non aliter de te publica fama canit.
 Quod ſcribo ignoſcas, huc me Damianus adegit,
 Paruimus iuſſis culpa mea obſequij eſt.
 Noluic ille prius noſtris obſiſtere votis,
 Et facili noſtras audivit aure preces.
 Nā premere hūc librū, tenebriſq; addicere certus,
 Admonitu noſtro deſtitit occulte.
 Victus amore pudor, q (vt ſcis) eſt magnus in illo
 Indulſit nobis, morigeruſq; fuit.
 Cūq; meo ſua ſu ſua ſcripta hæc publica ſecit,
 Scribere me illius par fuit arbitrio.

FINIS.

